

KS kommunenettverk for universell utforming, samling 1/2018

Etikk – hvem og hva dreier universell utforming seg om?

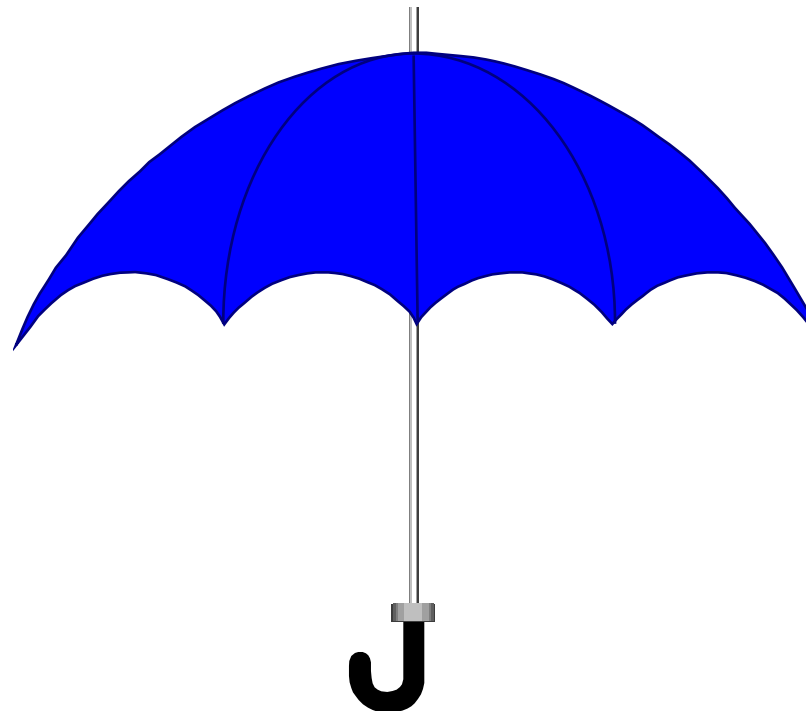
v/rådgiver Cato Lie, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon

FFO - hvem er vi?

Paraplyorganisasjon for bredden av organisasjoner av funksjonshemmede og mennesker med kronisk sykdom.

82 medlemsorganisasjoner med mer enn 335000 medlemmer.

FFOs visjon

- FFO jobber for et samfunn der mennesker som lever med funksjonshemning og kronisk sykdom har like muligheter til å delta på alle områder i samfunnet.
- En viktig forutsetning for at vi lykkes med dette er at Norge blir universelt utformet i så stor grad som mulig så raskt som mulig.

FFOs program 2018-2019

Universell utforming og tilgjengelighet

FFO vil jobbe for et samfunn der mennesker med funksjonsnedsettelse kan delta aktivt på en likeverdig måte. Målet er et universelt utformet samfunn i 2035. Et tilgjengelig samfunn i 2025 er et delmål på veien.

FFOs verdigrunnlag

- Fire grunnleggende verdier: Likestilling, deltagelse, innflytelse og solidaritet
- Bygger på FN-konvensjonene, som stadfester individets grunnleggende menneskerettigheter og at alle mennesker har samme menneskeverd.
- Gjennom de ulike konvensjonene Norge har vedtatt er staten forpliktet til å sørge for at norsk lovverk og praksis beskytter mot diskriminering og er i overensstemmelse med våre internasjonale forpliktelser.

FFOs definisjon av funksjonshemning

FFO forstår funksjonshemning som en konflikt mellom individets forutsetninger og samfunnets krav.

Samfunnets vilje til å kompensere og redusere følgene av funksjonshemning er avgjørende for individets livskvalitet. Overordnet er viljen til lovfesting av individets rettigheter, tilrettelegging av sosiale og fysiske miljø samt rettferdig sosial og økonomisk fordeling i samfunnet.

Hva er etikk?

Etikk er læren om moral; det samme som moralfilosofi.

Etikkens formål er å studere hvordan man *bør* handle, og å forstå begrepene vi bruker når vi *evaluerer* handlinger, personer som handler og utfall av handlinger.

Kilde: Store norske leksikon

- Forplikter dette ansvarlige for universell utforming i fylker og kommuner?

Universell utforming i fremtidens Norge

Hvilke verdier vil
universell utforming tilføre vårt samfunn?

Sitat: Norge skal ikke ha to typer borgere og ikke sortere. Universell
utforming handler om ikke-sortering!

Statsviter og samfunnsdebattant Erling Dokk Holm 24. januar 2018

Hvilke verdier skal vårt samfunn bygge på?

- Noen borgere har ikke tilgang til alt Norge har å by på. Jeg opplever stadig ulike utfordringer og er en av de borgerne...
- Det er en samfunnsoppgave å inkludere alle og ikke ha to typer borgere.
- Sortering er et etisk problem.

Norges forpliktelser: FN konvensjonen for rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD)

- FNs generalforsamling vedtok FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne den 13. desember 2006. Norge undertegnet konvensjonen 30. mars 2007 i henhold til kongelig resolusjon av samme dato. 80 andre stater og EU undertegnet samtidig. Konvensjonen trådte i kraft 3. mai 2008 da 20 stater hadde ratifisert.
- Konvensjonens hovedformål er å sikre personer med nedsatt funksjonsevne like muligheter til å realisere sine menneskerettigheter, samt å bygge ned hindre som vanskeliggjør dette. Konvensjonen skal bidra til å motvirke diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Norges forpliktelser: FN konvensjonen for rettighetene til mennesker med funksjonsnedsettelse (CRPD)

Artikkel 9 i CRPD, Tilgjengelighet:

«For at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal få et selvstendig liv og kunne delta fullt ut på alle livets områder, skal partene treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne på lik linje med andre får tilgang til det fysiske miljøet, til transport, til informasjon og kommunikasjon, IKT-systemer»

Disse tiltakene, som også skal inkludere å identifisere og fjerne det som hindrer og vanskeliggjør tilgjengeligheten, skal blant annet gjelde for:

- a) bygninger, veier, transport og andre innendørs og utendørs tilbud, herunder skoler, boliger, helsetjenestens lokaler og arbeidsplasser,
 - Her har fylkeskommuner og kommuner et klart ansvar!
- b) informasjon, kommunikasjon og andre tjenester, herunder elektroniske tjenester og nødtjenester.

Nasjonalt lovverk

De viktigste lovene som omhandler universell utforming er listet nedenfor.

- [Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne \(diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, DTL\)](#)

Lovens formål er å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

- [Forskrift om universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologiske \(IKT\)-løsninger](#)
- [Lov om planlegging og byggesaksbehandling \(plan- og bygningsloven\)](#)

Loven setter krav til medvirkning, kontroll og tilsyn. Prinsippet om universell utforming er nedfelt i [lovens formålsparagraf \(§1-1\)](#)

Loven utdypes i [forskrift om tekniske krav til byggverk \(byggteknisk forskrift\) \(TEK 17\)](#)

Tilgjengelighet og universell utforming er tatt inn i flere kapitler, for eksempel når det gjelder uteareal, atkomst, inngangsparti, planløsning og utforming av rom i byggverk.

- [Lov om offentlige anskaffelser \(anskaffelsesloven\)](#)

Loven stiller krav om universell utforming i offentlige anskaffelser av varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider (§6). Dette gjelder alt fra bestilling av kontorstoler til inngåelse av hotellavtaler.

Bestillere og leverandører må sette seg inn i hvordan det kan stilles krav om universell utforming i anskaffelser av varer og tjenester i de enkelte tilfeller.

Følger regjeringen opp disse forpliktelsene?

Handlingsplaner:

2009-2013: Visjon om Norge universelt utformet 2025.

2015-2019: Visjon om et samfunn der alle kan delta, en betydelig svakere visjon.

- IKT, velferdsteknologi og hverdagsteknologi er nye hovedsatsingsområder.
- 26 millioner til stimuleringsmidler styres mot tverrsektorielle og høyt prioriterte tiltak. Dette er en dråpe i havet.
- Innholdet er i stor grad en opplisting av allerede igangsatte tiltak – få nye tiltak på bygg og anlegg, planlegging og uteområder og transport.
- Det er gjennomført en utredning bygget på scenarioteknikker som skal se på muligheter, handlingsrom og tidsperspektiv for et universelt utformet samfunn.

Vår konklusjon: satsingen er alt for svak, men KS-nettverket er et positivt tiltak!

FFOs oppfølging av handlingsplanen

- FFO er medlem av en referansegruppe som skal følge opp handlingsplanen.
- FFO har vært med på å lage en utredning om scenarioteknikker.
- FFO er med på prosessen med å utarbeide et veikart for universell utforming av grunnskolene.

MEN:

- Kun 16 % av fylkeskommunene og 45 % av kommunene hadde en gjeldende plan for universell utforming i 2014.
- Vi har ikke nye tall for dette, men vi vet at ikke alle kommuner og fylkeskommuner har en plan.
- Det må settes en frist for når alle fylker og kommuner skal ha laget en slik plan og dette må følges opp av lokale råd for mennesker med funksjonsnedsettelse. FFO vil jobbe for dette.

Universell utforming handler om å tilrettelegge for alle

- Men: tiltak for personer med nedsatt bevegelse og syn prioriteres.
- Mennesker med nedsatt hørsel, nedsatt kognisjon/forståelse, miljøhemning (astma og ulike allergier/intoleranser), psykisk helse (trygghet, forutsigbarhet) ivaretas ikke nok.

Status på bygg- og boligområdet

Positivt

- Statsbygg har 2025 som frist for universell utforming av sine bygg, og er i rute med dette.
- Alle nye offentlige bygg skal bygges universelt utformet (men resultatene er dessverre ikke alltid gode nok, for eksempel har 3 av 10 nye skolebygg ikke god nok universell utforming)
- Det skjer mye positivt i mange kommuner når det gjelder senking av fortauskanter og etablering av ledelinjer.

Status på bygg- og boligområdet

Negativt

- Kun 7 % av offentlige bygninger i norske kommuner har tilgjengelig inngangsparti.
- Teknisk forskrift til Plan- og bygningsloven er endret etter at ny regjering tiltrådte med stort fokus på forenkling. Universell utforming er beskrevet som fordyrende.
- Regjeringen har lempet på tilgjengelighetskrav slik at kun 50 % av leiligheter som bygges på under 50 m² skal være tilgjengelig. Videre kan utbyggere velge om de vil benytte den tradisjonelle snusirkelen på 150cm eller et snurektangel på 130*180cm når boliger skal utformes.
- Kun 22,3 % av grunnskolene har noenlunde god tilgjengelighet, mens kun 0,38 % er universelt utformet (NHF).
- Kun ca 10 % av eksisterende boligmasse i Norge er tilgjengelig for rullestolbrukere.
- Det stilles ikke krav til når eksisterende bygg skal være universelt utformet.

Et bilde fra vår
hovedgate Karl Johan

Illustrasjon på inngangsparti
som er utilgjengelig.

Bildet kunne vært tatt i en
hvilken som helst norsk
kommune.

En enkel rampe hadde løst
problemet.

Status på friluftslivsområdet

- Få friluftsområder er universelt utformet, men noen gode eksempler finnes: her fra Atlanterhavsveien.
- Under 3 % av friluftsområder tilfredsstiller kravene til universell utforming for rullestolbrukere og synshemmede. Dette viser en kartlegging av 14 fylker gjort av Friluftsrådernes landsforbund (2010).
- Mange kommuner prioriterer friluftslivstiltak når det istedenfor burde prioritere publikumsbygg – det er uheldig!

Ny blågrønn regjering

Fra ny regjeringsplattform, regjeringen vil:

- Fortsette arbeidet med å forenkle plan- og bygningsloven – endringene så langt har vært svært uheldig for mange vi representerer.
- Videreføre høye krav til universell utforming ved utbygging av boliger, infrastruktur og næringsområder – uklart hva dette innebærer.
- Stimulere til oppgradering av eldre boliger – til tilgjengelighetsstandard?

FFOs anbefalinger

- FFOs politiske notat «*Veien til et universelt utformet samfunn*»
- FFOs krav til statsbudsjett

Veien til et universelt utformet samfunn

FFOs ambisjon

- ❑ Norge skal være universelt utformet i 2035.
- ❑ Norge skal være tilgjengelig i 2025, som et skritt på veien mot et universelt utformet Norge.

- For å komme dit trengs det politisk vilje, prioritering og handling!
- Fylkeskommunene og kommunene spiller en helt sentral rolle!

Veien til et universelt utformet samfunn

- Regjeringen må oppfylle forpliktelsene i FN-konvensjonens artikler om universell utforming, gjennom en mer ambisiøs handlingsplan for universell utforming.
- Den må omfatte fylker og kommuner, disse må ha en plan for universell utforming på plass senest 2018.
- Det må etableres en statlig ordning med delfinansiering av oppgradering av offentlige bygg i norske kommuner og fylker.
- Det må etableres en forskrift for universell utforming av eksisterende bygg, prioritere skolebygg. Godt inneklima må inngå i oppgraderingsarbeidet.
- Det må innføres elektronisk valg og valglokaler og lokaler for politisk møter må sikres bedre tilrettelegging for alle grupper.

Krav til ulike departement for 2019

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

- FFO ber regjeringen om å sette 2035 som endelig frist for universell utforming av eksisterende bygg, samt legge dette inn i en forpliktende handlingsplan og etablere en ordning med tilpasningstilskudd for virksomheter rettet mot allmenheten slik at alle offentlige bygg er tilgjengelige innen 2025.
- FFO ber regjeringen føre en fremtidsrettet boligpolitikk for å øke antallet tilgjengelige boliger raskt. Alle kommuner må tilby et Husbankfinansiert boligtilpasningstilskudd til sine innbyggere og rammene for etter-innstallering av heis må økes betydelig.

Kulturdepartementet

- FFO ber regjeringen stille krav om tilgjengelighet for alle både til arrangementssted og -innhold når de gir støtte til kultur og idrettsarrangører.

Hvilket arbeid anbefaler vi at FFO i fylker og kommuner prioriterer?

- Kartlegge fylkeskommunen/kommunen – bygg, transport, ikt, miljø – hvor er utfordringene?
 - Lage en plan – ting som kan løses raskt og ting som er mer langsiktige.
 - Jobbe for bevilgninger til tiltakene.
 - Opplæring av sentrale folk i kommunen: politikere, byråkrater, planleggere, bygg/anlegg, arkitekter, designere osv.
 - Sørg for at brukermedvirkning er på plass.
- Dette må gjøres i samarbeid med de som er ansvarlige for arbeidet med universell utforming i fylker og kommuner!

Brukermedvirkning - rolleforståelse

- Brukerrepresentantene har ikke ansvaret for at løsningen skal bli universelt utformet!
- Brukerrepresentantene må ikke alltid ha alle løsningene - de må finnes og utvikles av flere aktører. De må synliggjøre behovene.
- Gode arbeidsbetingelser: Respekt for vår rolle, god dialog, tidlig inn, reell medvirkning.
- Viktig å huske på å ivareta alle behov.

Til slutt

Mye gjenstår for å nå målet om et universelt utformet Norge i 2035.

Men dersom vi jobber sammen kan vi komme langt!

Jeg ønsker oss alle lykke til!

Takk for
oppmerksomheten!

Følg oss

facebook.com/funksjonshemmede

twitter.com/FFOtweet

Instagram [FFO_insta](https://www.instagram.com/FFO_insta)

